



Projekt Interreg IIB, Program Območje Alp, sofinancirano s strani EU

Obvestila št. 5

maj 2006



Skupina mednarodnih strokovnjakov zdaj pripravlja »Poročilo o stanju v Alpah« – predloženo mora biti na Konferenci pogodbenih strank, ki bo novembra 2006. Eden največjih problemov je dobiti usklajene podatke za celotno območje Alp in Enrico Borghi, predsednik UNCEM/Italija, očita nekaterim državam, da še vedno niso ratificirale protokolov Alpske konvencije. Gospa Silvia Reppe, nemška kontaktna oseba za Alpsko konvencijo, pa je prepričana, da lahko DIAMONT s svojo metodologijo pripomore k odpravi tega problema. To bi lahko uresničili npr. s pomočjo revizije obstoječega sistema kazalnikov (DP 7), pa tudi z grupiranjem alpskih regij, ki imajo primerljive razvojne potencialne in težnje, ter z analizo različnega razumevanja sonaravnosti na območju Alp (DP 8). Gospa Reppe je v intervjuju, ki ga je opravil Stefan Marzelli, razgrnila tudi svoje poglede na razvoj v drugih gorskih regijah, kjer je le-ta, vsaj sodeč po rezultatih DP 5, bolj odvisen od kulturnih vplivov kot pa v primeru Alp.

Kazalniki kot inštrument za spremljanje (trajnostnega) razvoja v alpskih regijah

V okviru DIAMONTove raziskave (DP 6, Cemagref) so se strokovnjaki v zadnjih nekaj tednih intenzivno ukvarjali s ključnimi vprašanji sonaravnega regionalnega razvoja na območju Alp (glej Novice št. 4). Eden glavnih ciljev DIAMONTa v preostalem projektnem obdobju je iskanje konkretnih podatkov za grafični prikaz takega razvoja (DP 8, EURAC). V poskusu, da bi tematsko raven povezali z ravni podatkov, pod vodstvom Bosch & Partner (Konstanze Schönthaler) DP 7 obdeluje kazalnike, ki bi omogočili poenostavljeno prikazovanje sonaravnega regionalnega razvoja.

Kaj je tako posebnega pri DIAMONTovem sistemu kazalnikov?

Upravičeno bi se lahko vprašali, zakaj je sploh potreben še neki drug sistem, ko že imamo obilico kazalniških sistemov. V svojem preliminarjem delu pred začetkom projekta DIAMONT, so Bosch & Partner v teku drugih projektov opravili obsežno raziskavo o nacionalnih in mednarodnih sistemih kazalnikov. Izkazalo se je, da:

- je območje Alp dobro pokrito z evropskimi sistemi kazalnikov, vendar le-ti zaradi svoje osredotočenosti na Evropo niso vedno primerni za prikazovanje razlik znotraj Alp;
- nacionalni sistemi kazalnikov posameznih alpskih držav ne dajejo rezultatov, ki bi jih lahko primerjali na celotnem območju, zajetem v Alpsko konvencijo. Poleg tega mnogo teh sistemov (zaenkrat) sploh ne uporabljajo.

Delovna skupina »Okoljski cilji in kazalniki« (»Umweltziele und Indikatoren«), ki jo je ustanovila

Novi DIAMONTov sodelavec

Manfred Perlik se je priključil DIAMONTovi skupini izrecno z namenom, da bi obdeloval temo »Urbana središča in obrobja med tekmovanjem in sodelovanjem«, ki je bila na DIAMONTovi konferenci v Ljubljani marca 2006 opredeljena kot ena glavnih tendenc v regionalnem razvoju Alp. Na univerzah v Frankfurtu na Majni in Bernu je študiral fizično geografijo, po diplomi leta 1993 pa se je preusmeril k ekonomski geografiji.



Dr. Manfred Perlik

Že kmalu po začetku devetdesetih se je lotil obsežnih empiričnih raziskav v številnih alpskih regijah in v Švici, v katerih je obdeloval probleme mest pa tudi regionalne zadeve. V doktoratu (2001) je obdelal procese urbanizacije in metropolizacije na območju Alp s predalpskim obrobjem. Nato je sodeloval pri švicarskem nacionalnem poročilu DG Regio »Analiza gorskih območij v Evropski uniji« (Poročilo Nordregio) ter izpeljal projekta urbanizacije in regionalnega razvoja v Švici. Od leta 2005 je član novoustanovljene raziskovalne skupine »Raziskovanje gora: Človek in okolje« Avstrijske akademije znanosti v Innsbrucku.

Manfred Perlik sodeluje tudi v dveh projektih iz območja Alp: kot zunanji strokovnjak je delal za MONITRAF in je član Znanstvenega odbora za vodenje AlpCity-ja.

Vsebina

Kazalniki kot inštrument za spremljanje (sonaravnega) razvoja v alpskih regijah (DP 7)	... 1
Ugotavljanje podobnosti pri razvoju regij v območju Alp (DP 8)	... 4
Alpe – stičišče različnih kultur (prispevek Enrica Borghija, UNCEM)	... 5
Projekt DIAMONT v primerjavi z drugimi gorskimi regijami (intervju s Silvio Reppe, BMU)	... 6
Novice iz območja Alp	... 10

Alpska konvencija, je predlagala 95 kazalnikov za sistem, ki bi bil prilagojen območju, kakršno vključuje Alpska konvencija, in sistematično preverjala dostopnost podatkov (glej tudi Novice št. 3, Hain: Kazalniki za območje Alp – veliko dela je že opravljenega). Prav ta sistem kazalnikov je v DIAMONTu osnovno vodilo pri delu s kazalniki. Opozoriti pa velja, da je bil ta sistem kazalnikov razvit izključno za potrebe Alpske konvencije. Kot je dobro znano, Alpska konvencija – še vedno – ne upošteva nekaterih pomembnih vidikov, kot so npr. podnebje, voda, alpska mesta. To pa pomeni, da je v smislu zahtevanih kazalnikov sonaravnega regionalnega razvoja ta sistem že sam po sebi nepopoln.

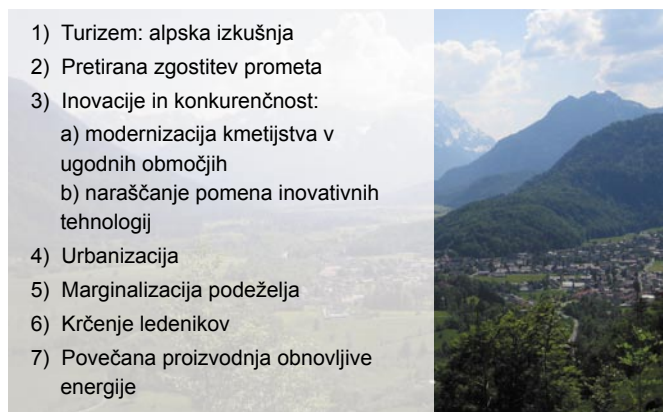
Cilj DIAMONTovega sistema kazalnikov je opisati pomembne dosežke razvoja na območju, zajetem v Alpski konvenciji, z zadostno prostorsko diferenciacijo in ustrezno tematsko širino. Izhodišče za vsakršno razmišljanje o tej zadevi je koncept sonaravnosti, ki pa ne sme pridobiti strukturalne prevlade, kakršno že ima v mnogih sistemih kazalnikov sonaravnosti. To pa pomeni, da se DIAMONTov sistem kazalnikov ne suče okoli stebrov sonaravnosti (gospodarstvo, ekologija in družba), marveč okoli glavnih tendenc na območju Alp, in to z namenom, da bi lahko odgovorili na tale vprašanja:

- stopnja navzočnosti teh tendenc v posameznih (katerih) delih Alp, tako v občinah kot v okrožjih, in
- ali posamezne dele Alp lahko označimo z značilnimi »trendovskimi podobami«.

DP 7 tu gradi na prevladujočih tendencah, ugotovljenih v DP 6, in nekatere od njih razvija še naprej (glej sl. 1).

Metodologija izbiranja kazalnikov

Strukturiran pristop k izbiranju ustreznih kazalnikov je bil povzet po vzorčni shemi glavnih tendenc na območju Alp. Te tendence lahko opišemo z značilnimi



Sl. 1: DP 7 – Ugotovljene in opisane »Prevladujoče tendence« regionalnega razvoja na območju Alp.

pojavi, ki jih s kazalniki lahko grafično prikažemo. Kot nadaljevanje sonaravnega pristopa pa so ti pojavi vzeti iz gospodarskega, ekološkega in družbenega področja (razsežnosti) in s tem jamčijo za celosten pogled na vse glavne tendence (Sl. 2).

Ti pojavi so bili vzeti iz literature, še zlasti iz raziskav političnih in planskih dokumentov, povezanih z regionalnim razvojem, in zato ne temeljijo na obsežnih in sistematičnih analizah strokovne literature. Poleg tega so bili upoštevani tudi rezultati treh krogov iz raziskave Delphi (prim. DP 6).

S pomočjo ovrednotenja izbranih pojavov, ki so ga opravili strokovnjaki v 3. krogu vprašalnika, in ocene DIAMONTovih partnerjev glede pomena posameznega pojava za prevladujočo tendenco, smo lahko izdelali osnovo za izbiro kazalnikov. Zdaj jih izbirajo na temelju obsežne podatkovne baze iz nacionalnih in mednarodnih sistemov kazalnikov.

Meje in možnosti združevanja podatkov (agregatov)

Če želimo dobiti združene informacije o glavnih tendencah, potem moramo posamezne informacije nujno združevati. Proces združevanja se načelno spodbijajo in često niso dovolj transparentni in niso vedno dejansko upravičeni. Številni projekti o kazalnikih pred

Prevladujoča tendenca »urbanizacija«		
	Razsežnosti sonaravnosti – primeri:	Pojavi – primeri:
Okolje	Strukture	Beton namesto prsti na območjih, kjer je nezazidan prostor že tako in tako redkost. Izguba značilnih naravnih biotopov v alpskih dolinah zaradi velike konkurence varovanju narave in kmetijstvu s strani mestne rabe. [...]
	Vrste	Izguba vrst, ki so prilagojene obsežnim, nerazdrobljenim območjem. [...]
	Izmenjava snovi	Onesnaževanje zraka v aglomeracijah, zlasti v dolinah in kotlinah. [...]
	[...]	[...]
Gospodarstvo	Gospodarske dejavnosti in infrastruktura	Izraba ogroženih območij (kot so dolinska pobočja, poplavna polja, itd.) za gradnjo.
	Javno in zasebno financiranje	Visoka cena zemljišč zaradi visoke konkurenčnosti rabe tal.
	Proizvodnja in potrošnja	Ogromne količine nakopičenih odpadnih vod.
	Delovna sila	Zgoštevitev delovnih mest v aglomeracijah.
Družba in kultura	Prebivalstvo	Visoka gostota prebivalstva v urbanih območjih.
	Socialna pravičnost in družina	Izguba družbene povezanosti, ki je bila prej podeželska kakovost v predmestju.
	Javne službe in varnost	Zgoštevitev javnih in zasebnih storitev v aglomeracijah.

Sl. 2: Metodologija za izbiranje kazalnikov.

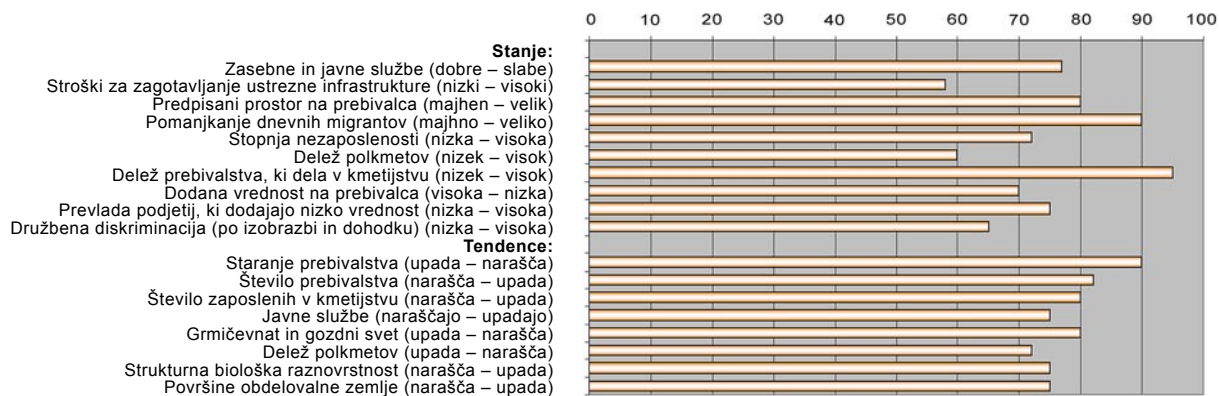
DIAMONTom, kakršna sta npr. RAUMALP in MARS, so eksperimentirali z različnimi metodami združevanja kazalnikov. Na področju gospodarstva in družbenih ved so tudi številni primeri združevanja in razvijanja kazalnikov. DIAMONT izkorišča to bogastvo izkušenj in dela po pravilu »čim manj združevanja, oz. ravno toliko združevanja, kot je nujno«.

»Podobe pojavov«, izdelane s pomočjo vrednosti kazalnikov, bi morale dovoljevati primerjavo med občinami, pa tudi med večjimi enotami, kakršna so okrožja, in omogočiti ugotovitve o manifestaciji in obsegu posameznih tendenc v obravnavanih območjih. Slika 3 (spodaj) kaže navidezne razsežnosti prevladujoče tendence marginalizacije za dve občini. V primeru občine A bi bila ta tendenca precej močna, v občini B pa je sploh ni.

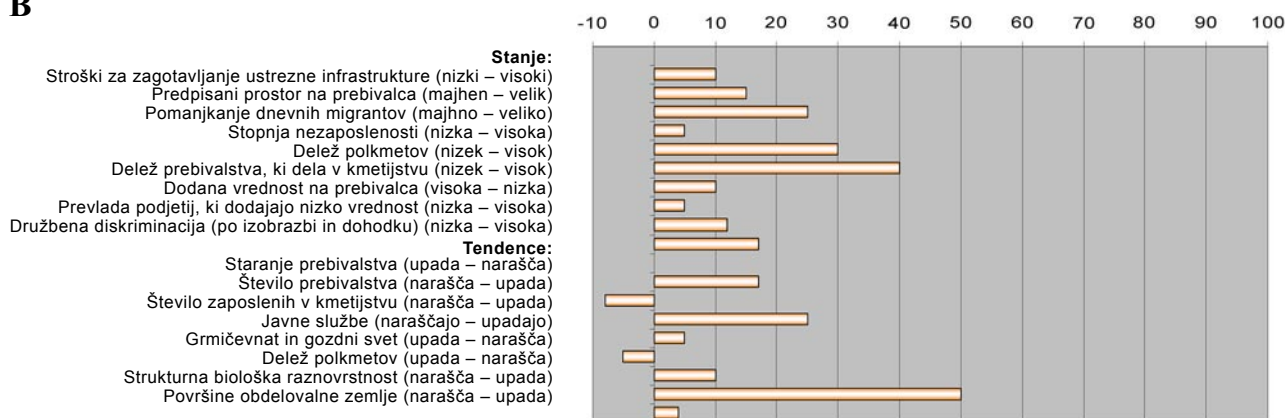
Nujni pogoj za tako prikazovanje je uporaba enotnega merila za vrednosti kazalnikov. Tu lahko uporabimo transformacijske metode, kakršne so razvili v projektu FUNalpin (izveden v okviru švicarskega NFP48: »Landschaften und Lebensräume der Alpen«) in še kje drugje. Z njimi lahko kazalnikom brez razsežnosti pripišemo vrednosti v številkah.

Predlagani sistem lahko preizkusijo in kritično ocenijo le takrat, ko je na razpolago vsaj dober izbor podatkov. DP 7 zagotavlja metodološko osnovo, preizkus pa je predviden v DP 8 in je odvisen od razpoložljivih podatkov.

Občina A



Občina B



Sl. 3: Grafično prikazani pojavi, značilni za občine, v primeru prevladujoče tendence – marginalizacije

Opredelitev regij s podobnim razvojem na območju Alp (DP 8)

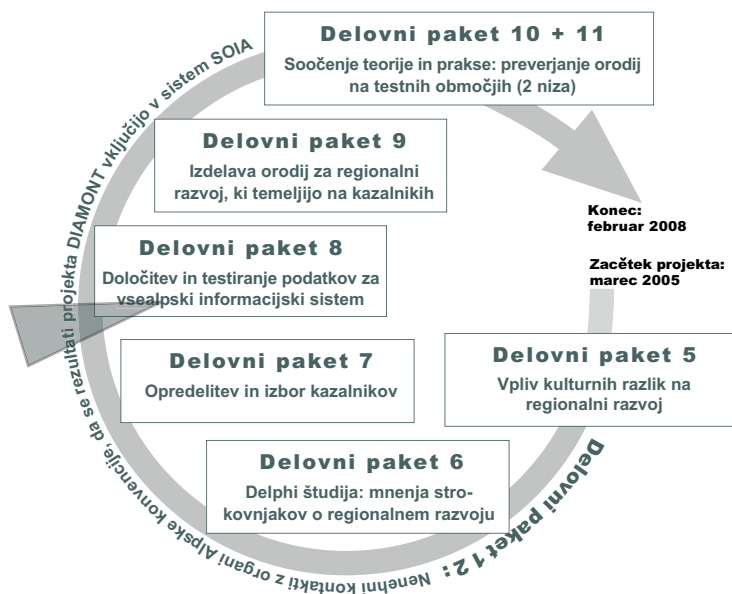
Raziskava, ki jo je izvedel EURAC v Bolzanu (DP 8), bo razkrila alpske regije s primerljivimi razvojnimi potenciali in težnjami. Za to pa so potrebni objektivni podatki, kakršni so statistične informacije in satelitski posnetki, vendar igrajo v tem postopku odločilno vlogo tudi različni vidiki razumevanja sonaravnega razvoja. Po eni strani regionalni razvoj opredeljujejo splošne krajevne gospodarske, družbene in ekološke razmere, ki se odražajo v objektivno izmerljivih podatkih. Po drugi strani pa je razumevanje teh splošnih razmer individualno, kar lahko vpliva na politične odločitve v občinah.

Tako bodo v juniju začeli pošiljati vprašalnike županom vseh alpskih občin. Vprašalnik je razdeljen na tri tematske dele: v 1. delu mora vprašana oseba oceniti različne vidike svoje občine glede na tri stebre sonaravnosti: gospodarstvo, družba in okolje; 2. del se usmerja na zunanje zaznavanje: župan/ja je naprošen/a naj uvrsti svojo občino glede na sosednje občine in tudi bližnje večje lokacije, če je možno; zadnji, 3. del je posvečen glavnemu žarišču regionalnega planiranja v občinah in inštrumentom, ki so načrtovani v prihodnosti. Rezultate

tega vprašalnika (subjektivni podatki) bodo povezali in primerjali z objektivnimi podatki, tako da bodo lahko opredelili regije s podobnim razvojem (Sl. 4).



Sl. 4: Raziskava Eurac (DP 8) za opredelitev regij s primerljivim razvojem na območju Alp.



Časovna razporeditev projekta DIAMONT

V maju in začetku junija bodo Bosch & Partner (DP 7, str. 1) dokončno izoblikovali delo s sistemom kazalnikov, ki merijo sonaravni regionalni razvoj v Alpah. Medtem je Eurac-ova skupina pripravila vprašalnik za celotne Alpe o razumevanju sonaravnosti (DP 8, str. 4), ki ga bodo v začetku junija razposlali županom. Ifuplan je že začel pripravljati delovno shemo za DP 9, ki je namenjen temu, da se odkrijejo inštrumenti za sonaravni regionalni razvoj (o tem bomo poročali v naslednjih novicah). O teh inštrumentih bodo razpravljali v testnih regijah in Alpska konvencija jih bo lahko uporabljala za podporo regionalnemu razvoju na območju Alp.

Alpe – stičišče različnih kultur

Enrico Borghi, predsednik UNCEMa



*Dr. Enrico Borghi,
predsednik UNCEMa*

Z veseljem sem sprejel povabilo prijateljev pri DIAMONTu, da povem nekaj o projektu, in to ne zgolj zato, ker je Uncem institucionalni delovni partner v tem projektu, marveč tudi zato, ker je zamisel med-institucionalnega dialoga, ki je del projekta DIAMONT, mnogo več in pridobiva vedno večjo vrednost pri glavnih, tehnično-znanstvenih vidikih projektnih dejavnosti.

Dejansko je DIAMONT načrtoval raziskavo ključnih spremenljivk sonaravnega razvoja na območju Alp z namenom, da bi opredelil in zagotovil občinam inštrumente, ki lahko pospešijo ta razvoj, in kazalnike za njegovo merjenje.

Alpsko gorsko območje je kompleksna, medsebojno močno različna regija. Krajevne okoliščine, ki obstajajo druga ob drugi, odsevajo najširši možni spekter razvoja, bogastva, okoljske neokrnjenosti in kulture. To pa ni vse. Takó območje Alp kot celotna veriga Apeninov sta strateškega pomena za logistiko in povezave. Problemi pri tunelih proti severni Evropi in poteh, ki prečkajo osrednjo Italijo v smeri vzhod-zahod, pokažejo območje gora kot značilno za italijansko modernizacijo. Po našem mnenju je bistveno obravnavati gorato ozemlje ne le kot »temeljito-predrto« prehodno območje (s tveganjem, da se zgolj poškoduje gorovje), marveč tudi kot interaktivni prostor, kot kraj družbeno-ekonomskega razvoja, kraj za namestitvev modernih funkcionalnih infrastruktur, tako da bo tudi gorsko ozemlje deležno sadov teh prizadevanj. Tu okvirno velja »misli globalno in deluj lokalno«. In prav to je ključ do novega gospodarstva v gorah: nujno je razumeti, da je v tem obdobju, ko moramo proizvajati, če hočemo biti konkurenčni, v teh časih globalne ekonomije, gorsko ozemlje izhodiščna točka, iz katere se napotimo v svet in se nato vrnemo nazaj v domačo dolino. Podoben proces, vendar v obratni smeri, ki je enako pomemben za gorsko gospodarstvo, je turizem. Tu odkrijemo globalno vlaganje v lokalno, zagotavljajoč drugemu sredstva za ustvarjanje dohodka. Obvladati ta proces v okviru filozofije prilaganja in spremljanja – z ohranjanjem in kontaminacijo krajevne identitete na tak način, da se ta lahko spopada z izzivi teh novih okoliščin in prepreči, da bi ekonom-

ske krize spravile te občasno šibke okoliščine na kolena – pa je pravi izziv sedanjega časa.

Z inštrumenti, kot sta Alpska konvencija in Konvencija za zaščito Apeninov, se je Uncem lotil tega izziva. Zaradi zgodovinskih in geografskih razlogov, ki so povzročili, da so Alpe in njihovi prebivalci na križišču evropske zgodovine – na stičišču sredozemske kulture in kulture z vélikega severa – prevzema Alpska konvencija tudi poseben strateški pomen, in to celo za nealpske regije, ker s čezmejnimi sodelovanjem družijo varovanje ekonomskih interesov s potrebo po ohranitvi alpskega ekosistema.

Navkljub zavzetosti med zbiranjem podatkov za območje Alp, ki jih je usklajeval in obdelal SOIA, to je Sistem za opazovanje Alp in informiranje o njih, je neratifikacija protokolov ta inštrument ohromila in zmanjšala njegov potencial, ki se je v začetni stopnji projekta DIAMONT v celoti izrazil. Cilj projekta je bil »prisluhni« potrebam »tehničnih strokovnjakov« za alpsko okolje in zbirati njihove predloge.

Sodelovanje UNCEMa v tem projektu je precej pomembno, zlasti z vidika stabilizacije kooperacijskih povezav s številnimi partnerji, ki so vključeni v to partnerstvo. Med temi naj omenimo EURAC iz Bolzana, odličen raziskovalni center v provinci z lokalno samoupravo (zaradi katere je srečnejša), odprt za dialog s stranjo, ki lahko zagotovi povezavo s preostalim italijanskim gorskim območjem. Še pomembnejša od njegove tehnične vloge v okviru DIAMONTa pa je, da UNCEM dejansko predstavlja institucionalno povezavo z ozemljem in še zlasti z gorskimi občinami, ki imajo pomembno vlogo v načrtovanju in razvoju in so ključni element v procesu sodelovanja projekta, kjer so vključene lokalne občine.

Projekt DIAMONT v primerjavi z drugimi gorskimi regijami



Intervju s Silvio Reppe, Nemško zvezno ministrstvo za okolje, varstvo narave in jedrsko varnost (BMU)

Ga. Silvia Reppe je strokovnjakinja z oddelka KI (Ohranjanje podnebja, obnovljiva energija, mednarodno sodelovanje) v BMU. Obenem je tudi nacionalna kontaktna oseba za Nemčijo pri Alpski konvenciji in za dejavnosti v gorskem partnerstvu v okviru Alpske konvencije.

*Intervju je opravil Stefan Marzelli,
ifuplan – Inštitut za Okoljsko načrtovanje, krajinsko varstvo in varstvo narave*

SM: Ga. Reppe, že več let ste vključeni v razvoj območja Alp, pa tudi v razvoj Kavkaza, Osrednje Azije in Karpatov. Zato nas zanima, kakšno je vaše mnenje o DIAMONTovih dejavnostih glede na vaše izkušnje. Rezultati DIAMONTove raziskave, kjer so obdelani kulturni vplivi na regionalni razvoj (DP 5), kažejo na močan vpliv globalno povezane ekonomije celo na bolj oddaljene gorske regije. Ste to opazili tudi v drugih gorskih regijah?

Silvia Reppe: Seveda ima globalizacija vpliv na te gorske regije. V primeru Osrednje Azije in Kavkaza pa sem kljub temu prepričana, da imajo izjemno huda gospodarska situacija držav naslednic nekdanje Sovjetske zveze in kulturne razlike veliko močnejši vpliv na oddaljena gorska območja. V Evropi in še zlasti v Alpah lahko vpliv globalizacije močno zakrije druge težnje. Z moje zunaj-alpske perspektive često dobim vtis, da so številni problemi, o katerih se razpravlja v Alpah, kot je gospodarska konkurenčnost, varovanje delovnih mest, sodobna komunikacijska infrastruktura, podobni problemom, ki so pomembni zunaj Alp.

Menim, da bo treba po končanih DIAMONTovih raziskavah rezultate projekta oceniti v luči raziskave o vplivu kulturnih razlik na Alpe, da se ugotovi, kako bi jih lahko prikrojili za druga gorska območja, kjer so kulturni vplivi še vedno izraziti.

SM: Kateri družbeno-kulturni dejavniki so po vašem mnenju še pomembni za regionalni razvoj v gorskih območjih?

Silvia Reppe: Poleg globalizacije sem odkrila pomembne vplive v vedno večji izmenjavi med alpskim in ne-alpskim prebivalstvom, sodobnih oblikah komu-

niciranja in informiranja in stapljanju alpskih mest z okoliškim podeželjem. Tu vidim velike razlike med evropskimi in ne-evropskimi gorskimi območji. Zunaj Evrope opazam obratno tendenco, odločen upad globalnih vplivov in vedno bolj izrazit porast kulturnih vplivov v smeri od Alp do Karpatov pa do Kavkaza.



SM: Vsealpski vprašalnik, ki je bil razposlan strokovnjakom v teku projekta DIAMONT (DP 6), je skušal ugotoviti značilne tendence na območju Alp. Ena najznačilnejših tendenc je urbanizacija v kombinaciji z marginalizacijo podeželja. Ali so vam podobne tendence poznane tudi v drugih gorskih območjih ali pa te tendence tam še ni moč zaslediti?

Silvia Reppe: Po naših izkušnjah s projekti gorskega partnerstva na Kavkazu in v Osrednji Aziji (Tienšan, Pamir) je ta tendenca opazna tudi v teh regijah. Pospešujejo jo vlade, ki zaradi težkih gospodarskih razmer razvoj osredotočajo v glavnih mestih. Razvojne sheme za gorske regije komajda kje obstajajo. Izselseljevanje ljudi, še zlasti mladih, je veliko bolj kritično kot tisto, ki so ga opazili v Alpah.

SM: Projekt »Partnerstvo za sonaravni razvoj gorskih vasi na Kavkazu« spodbuja sonaravni razvoj v gorskih regijah. Kaj menite na osnovi izkušenj, ki ste jih pridobili s tem projektom, kateri vidiki bi lahko bili posebej pomembni za DIAMONT?

Silvia Reppe: Osnovno načelo projekta gorskega partnerstva za gorske vasi na Kavkazu je podpirati krajevne in regionalne procese v gorskem območju. Odkrili smo, da je možno tudi z manj sredstvi spodbuditi sonaravni razvoj in doseči resnično izboljšanje življenjskih razmer za prebivalstvo v gorskih vaseh. Partnerski projekt vključuje vse tri stebre sonaravnosti (ekologijo, ekonomijo, družbene vidike) in poleg tega še nekatere vidike varnosti in stabilnosti v kavkaški regiji, ki jo pretresajo krize. Ko pride do sonaravnega regionalnega razvoja, kakršen je predviden v projektu DIAMONT, se izkaže, da je celo v politično občutljivih gorskih regijah možno in pomembno čezmejno sodelovanje in spletnje omrežij na krajevni in regionalni ravni, in to tudi v času, ko politične razmere tega na nacionalni ravni ne dopuščajo.

SM: Kje opazate podobnosti in kje razlike med Alpami in drugimi visokogorskimi območji v smislu regionalnega razvoja?

Silvia Reppe: Naše izkušnje kažejo, da so pri sonaravnem razvoju v gorskih regijah krajevne in regionalne dejavnosti načeloma bolj zaželeni kot pa globalni pristopi. V osnovi to pomeni odgovorno vlado, sodelovanje občin in civilne družbe, oblikovanje čezmejnih omrežij, in tu je še vloga znanosti ter angažiranost mednarodne skupnosti držav. Na območju Alp so vlade prevzele odgovornost za regionalni razvoj, na Kavkazu in v Osrednji Aziji pa so vlade komajda naredile kak korak v smeri regionalnega in krajevnega sonaravnega razvoja v gorskih regijah.

razvitih gorskih regijah, je treba posebno pozornost posvetiti regionalnim gospodarskim razmeram, sonaravnemu upravljanju virov, gorskemu kmetijstvu, upravljanju z vodami, varstvu narave, naravni ogroženosti in možnostim za samo-pomoč.

SM: Katere vidike projekta DIAMONT bi po vašem mnenju lahko prenesli na druga gorska območja?

Silvia Reppe: Kot sem že povedala, imajo v gorskih območjih procesi regionalnih dejavnosti prednost pred globalnimi. Zato se mi zdi, da je metodologijo projekta DIAMONT v načelu možno prilagoditi drugim gorskim regijam.

Mene zanima predvsem DP 5, ki obravnava vpliv kulturnih razlik na regionalni razvoj. Čeprav spada osem alpskih držav v isto visoko razvito gospodarsko in kulturno območje v Evropi, so tu odkrili vplive, ki se jih da natančno izmeriti. Lahko sklepamo, da je vpliv kulturnih razlik na regionalni razvoj gotovo veliko večji v gorskih območjih, kakršna so Karpati, Kavkaz in Osrednja Azija.

Poleg tega verjamem, da je izbira ključnih podatkov in kazalnikov, ustreznih za spremljanje sonaravnega regionalnega razvoja v gorskih območjih, lahko zanimiva tudi za druga gorska območja.

SM: V DIAMONTu želimo raziskati tudi vprašanje o ustreznih inštrumentih – tega področja niste omenili...

Silvia Reppe: V štirih državah Gorskega partnerstva na Kavkazu sta bila redno informiranje in vključenost različnih ustanov zelo uspešna. Različne ravni državne uprave so združene v odboru za vodenje. Neposrednih plačil državnim ustanovam ni; vsa plačila se nakazujejo neposredno krajevnim/regionalnim izvajalskim skupinam. S tem se izognemo zlorabi naše podpore s strani oblasti, ki je včasih tudi skorumpirana. Seveda je to občutljiva pot, po kateri je težko hoditi, saj spodbuja razvoj, ne da bi bila vladna raven pri tem neposredno vpletena.

Uspešnost našega pristopa so potrdili tudi rezultati ovrednotenja različnih partnerskih projektov za ZN, ki je bilo izvedeno v okviru iniciative za partnerstvo na konferenci v Johannesburgu. Globalno gorsko partnerstvo (GGP) je spoznalo naše projekte Gorskega partnerstva za ene redkih, ki so zares pripeljali do očitnih izboljšav življenjskih razmer lokalnega prebivalstva. Zato se je GGP približalo Alpski konvenciji, da bi v bodoče bolj sodelovali.

Razvoj na regionalni ravni je po mojem mnenju idealen način sodelovanja. Verjamem, da pomeni DIAMONT uspeh za območje Alp, čeprav vedno odigrajo svojo vlogo tudi vprašanja financiranja.



Zato so projekti Gorskega partnerstva, ki jih trenutno spodbujamo na Kavkazu in v Osrednji Aziji, še zlasti namenjeni temu, da se začnejo krajevni in regionalni procesi, in da dobijo podporo. Njihov cilj je sonaravni razvoj, ki upošteva razmere v posamezni gorski regiji, ter tesno sodelovanje z lokalnim/regionalnim prebivalstvom in oblastjo. Da bi dosegli dolgoročne in resnične izboljšave življenjskih razmer prebivalcev v slabo



SM: Do Alpske konvencije je prišlo približno istočasno kot do konference v Riu. Se vam zdi, da je Alpska konvencija ustrezen inštrument za pospeševanje sonaravnega razvoja, ali menite, da je moč take konvencije prešibka v primerjavi z drugimi političnimi močmi?

Silvia Reppe: Mednarodno leto gora 2002 je usmerilo svetovno pozornost na posebno vlogo gorskih regij v celotnem planetarnem ekosistemu: njihov pomen pri oskrbi z vodo, za ohranjanje biološke raznovrstnosti ter kot življenjska in gospodarska območja za prebivalstvo v gorskih regijah. Poleg tega se gorske regije često raztezajo preko državnih meja in so politično še zlasti občutljiva območja. Njihov sonaravni razvoj zato zahteva mednarodno sodelovanje sosednjih držav na vseh pomembnih področjih.

V Alpski konvenciji in njenih protokolih resnično vidim ustrezne inštrumente za spodbujanje sonaravnega razvoja na območju Alp, kjer so upoštewane tipične lastnosti najpomembnejše evropske gorske regije.

Akterji seveda vedo, da ima Alpska konvencija kot pravni inštrument omejeno moč in da je izvajanje v glavnem odvisno od politične volje strank v konvenciji. Zelo zgovorno pa se mi zdi, da več kot deset let po tem, ko je Alpska konvencija stopila v veljavo, še vedno niso vse pogodbenne stranke ratificirale aplikativnih protokolov te konvencije.

SM: Ali bi bila Alpska konvencija lahko za zgled drugim gorskim območjem oz. kaj bi bilo treba spremeniti glede na izkušnje z Alpsko konvencijo?

Silvia Reppe: Sodeč po dosedanjih procesih v alpskih regijah se postavlja vprašanje, do kakšne mere so te izkušnje prenosljive in uporabne za druga gorska območja po svetu. Ali se Alpe kot gorska veriga v gospodarsko visoko razvitem območju Zahodne Evrope sploh dajo primerjati z gorskimi verigami na drugih celinah? Pereči alpski problemi, kakršen je npr. promet preko Alp, se na Kavkazu še ne pojavljajo, niti ne podobni problemi. Po drugi strani pa je to priložnost, da se gospodarski razvoj, prostorsko načrtovanje in infrastrukturni posegi že od začetka usmerjajo v zelenih smereh. Treba je poudariti, da se Alpska konvencija ne more kar taka, kot je, uporabiti v kaki drugi gorski

regiji, temveč je najprej potrebno narediti podrobno analizo dejanskega stanja in problemov posamezne regije. Na tej osnovi je potrebno ugotoviti specifičen pristop za razvijanje inštrumentov za politiko v gorah v določeni regiji.

Alpska konvencija in proces njenega nastajanja dobro kaže, kako se lahko sonaravni razvoj organizira v gorskih regijah, ki segajo preko več državnih mej. Zlasti celosten pristop k čezmejnemu sodelovanju v Alpah se mi zdi prav vzorčen primer. Zajema okoljske probleme in zadeve v zvezi z varstvom narave, regionalni, gospodarski in družbeni razvoj, pa tudi skupne kulturne dejavnosti. Pritegnitev državljanov in demokracije, kar je posebno opazno v čezmejnih omrežjih (omrežje občin »Allianz in den Alpen«, omrežje zavarovanih območij v Alpah, Mednarodna komisija za varstvo Alp – CIPRA), si je trenutno nemogoče zamisliti na Kavkazu, ki ga pretresajo krize.

Čeprav smo vsi nezadovoljni s počasnim izvajanjem Alpske konvencije, pa postane jasno, ko to primerjamo z drugimi gorskimi regijami po svetu, da stvari, ki se nam zdijo samoumevne, kot npr. čezmejno sodelovanje držav na vseh glavnih področjih ali delovanje čezmejnih omrežij v Alpah, predstavlja uspeh, ki ga ne smemo podcenjevati.

SM: Trenutno je v delu prvo poročilo o stanju v Alpah, in sicer ga izdeluje mednarodna delovna skupina, v kateri sodeluje tudi BMU. Osnovano je na konceptu za poročilo o stanju v Alpah, ki je bil izdelan pod nemškim vodstvom. Kje se po vašem mnenju to delo srečuje z DIAMONTovim delom?

Silvia Reppe: Več let trdega dela mednarodne delovne skupine »Okoljski cilji in kazalniki« pri Alpski konvenciji je bilo potrebnih, da so razvili sistem kazalnikov za celotne Alpe, ki bi lahko bil osnova za izvajanje vizije sonaravnega razvoja. Dolgoročno naj bi bil ta sistem kazalnikov vključen v »Sistem za opazovanje Alp in informiranje o njih« (SOIA). Predstavlja tudi enega od stebrov poročila o stanju v Alpah, za katerega je koncept razvila delovna skupina »Okoljski cilji in kazalniki«.

DIAMONT lahko gradi na teh odličnih osnovah, ki so jih skupaj izdelale konvencijske države, sprejete pa so bile na Alpski konferenci.

Pri delu s prvim poročilom o stanju v Alpah so se pokazali nenehni problemi pri zbiranju usklajenih podatkov in kazalnikov za celotno območje Alp in pri izmenjavi podatkov med konvencijskimi državami. Po mojem mnenju lahko DIAMONT s svojo metodologijo veliko pripomore k temu, da se ti problemi razrešijo. DIAMONT bo šel seveda še en korak naprej in bo predlagal ustrezne podatke in kazalnike, ki so potrebni za spreml-

janje sonaravnega razvoja v alpski regiji in za podpiranje regionalnega razvoja na območju Alp.

SM: Dolgoročni cilj Alpske konvencije je izdelava osrednje podatkovne baze bistvenih podatkov o Alpah (SOIA). Po nekaj neuspešnih poprejšnjih poizkusih je v tem pogledu poročilo o stanju v Alpah nov začetek. Kako ocenjujete pomembnost take podatkovne baze glede na izkušnje iz drugih držav?

Silvia Reppe: Glede na okoliščine trenutnega nastajanja poročila o stanju v Alpah postane pomen take podatkovne baze zelo očiten. Pokaže tudi na to, da končni cilj ne sme biti samo zbiranje podatkov, temveč morajo biti ti podatki ustrezne kakovosti (npr. njihova primerljivost, znanstvena upravičenost, možnost raztolmačenja, prostorska rešitev, povezava s cilji Alpske konvencije, dosegljivost, mednarodni pomen), če naj bodo primerni za določen namen, v tem primeru za poročilo o stanju v Alpah.

Konvencijske države si trenutno zelo prizadevajo, da bi zagotovile potrebne podatke za prvo poročilo o stanju v Alpah. Prepričana sem, da bodo tu pridobljene izkušnje obrodile konkretne rezultate za vzpostavitev SOIA v sektorski pisarni Stalnega sekretariata v Bolzanu. Ko bo končano prvo poročilo o stanju v Alpah, pa bi morali na tej osnovi hitro nadaljevati z razvijanjem SOIA.

Čezmejne podatkovne baze pa so v območjih, kakršen je Kavkaz, zaenkrat še stvar daljne prihodnosti. Član Ruske akademije znanosti mi je prav pred kratkim to potrdil. Razpoložljive podatkovne baze na teh območjih često vsebujejo zgolj statistične podatke na državni ravni. Kakovostni podatki in regionalni podatki so le redko na razpolago. Vzpostavitev take podatkovne baze bi bila prav gotovo za zgled, in ko bi bila prilagojena za probleme njihovega območja, bi bil to lahko pomenilo prenosljiv DIAMONTov rezultat in pomembno pomoč tem gorskim regijam.

SM: Kakšne rezultate pričakujete od DIAMONTa?

Silvia Reppe: Prepričana sem, da bo DIAMONT prispeval konkretne rezultate k izvajanju Alpske konvencije na regionalni ravni. Poleg tega pričakujem, da bosta opredelitev celotnega sistema kazalnikov v DP 7 in preverjanje razpoložljivosti podatkov v DP 8 zagotovila iskano strokovno podporo za vzpostavitev sistema za opazovanje celotnih Alp in informiranje o njih. To pa bo koristilo tudi prvemu poročilu o stanju v Alpah in prihodnjim tovrstnim poročilom.

Rezultati raziskave o kulturnih vplivih (DP 5) pa bi lahko tudi oživili počasno debato o deklaraciji »Prebivalstvo in kultura«, ki je trenutno v pripravi.



Več informacij o gorskem partnerstvu lahko dobite na naslovih:

www.mountainpartnership.org
www.carpathianconvention.org
www.camp.kg
www.rec-caucasus.org

BMU-jevo zloženko o projektih gorskega partnerstva Alpske konvencije dobite v nemščini in angleščini in jo lahko prenesete z DIAMONTove spletne strani:
<http://www.uibk.ac.at/diamont/service/documents.htm>

Novice, pomembne za območje Alp

Vpliv kulturnih tradicij na biološko raznovrstnost v alpskih regijah

Travniki in pašniki predstavljajo pomemben element v kulturni pokrajini na območju Alp. Na njih domuje trikrat več rastlinskih vrst kot v gozdu, ki je primarna vegetacija tega območja. Obstoječa biološka raznovrstnost pa se oblikuje pod vplivi različnih oblik zemljiške rabe. V skupnem projektu Univerze v Zurichu (Švica) in Univerze v Baslu (Švica) so raziskali raznovrstnost rastlinja na približno 220 travniških in pašniških parcelah v dvanajstih švicarskih občinah z romansko, nemško in walsersko tradicijo. Zemljišča, ki ležijo v treh različnih višinskih pasovih (dolinski, hriboviti in visokogorski pašniki), so bodisi košena, popasena ali pa jih pustijo kot ledine. Biološko raznovrstnost so merili na ravni pokrajine in na ravni vrst; poleg tega so zabeležili tudi gensko različico kmetijsko pomembne vrste trave »Poa alpina«. Lahko bi pokazali, da kulturne razlike še vedno oblikujejo kulturno pokrajino in vplivajo na biološko raznovrstnost travnih površin. Parcele v dolinah v nemških občinah so npr. izkazale največjo raznovrstnost oblik zemljiške rabe in najrazsežnejšo površino ledinskih zemljišč. Seveda pa so rezultati razkrili tudi očiten razkorak med produktivnostjo in biološko raznovrstnostjo. Medtem ko so bili donosi na parcelah z največjo biološko raznovrstnostjo le nizki, pa je na gnojenih travnih površinah z obilnim donosom uspevalo le nekaj vrst rastlin.
http://www.nfp48.ch/projekte/projects_detail.php?nfprojnum=10 (nem/ang)

Dosje AlpMedia »Ekološki koridorji«

V dneh 7. in 8. novembra 2005 je Mreža zavarovanih območij v Alpah (ALPARC) v Berchtesgadnu (Nemčija) organizirala seminar na temo »Oblikovanje ekoloških mrež med zavarovanimi območji v Alpah«. Udeleženci seminarja so sklenili, da oblikujejo dosje AlpMedia (informacijska služba CIPRA), v katerem bodo vse potrebne informacije o inštrumentih, ki igrajo pomembno vlogo pri ustanavljanju ekoloških koridorjev na globalni, vse-evropski, evropski in nacionalni ravni. Čeprav ta dosje ne velja za izčrpnega, pa posreduje krajše informacije o najpomembnejših inštrumentih, kot so konvencije, zakonodaja, regulativi in programi, ki so povezani z ekološkimi koridorji na območju Alp.

http://www.alpmedia.net/d/index3.asp?dossier_detail.asp?DossierID=13&Sprache=1|2|navi.asp?2|1 (nem/ang/fra/ita/slo)

Nagrajeni za vzorčno arhitekturo na območju Alp

Aprila sta pobudnika »Sextenska kultura« (Italija) in »Hiša koroške arhitekture« (Avstrija) že četrtič podelila nagrado »Inovativne zgradbe v Alpah«. Prve nagrade so bile podeljene Rainerju Köberlu in Astrid Tschapeller iz Innsbrucka (Avstrija) za njuni zgradbi supermarketa »MPreis« na Dunaju (Avstrija) in v Gionu (Avstrija) in gospodu Caminadu iz Vrina (Švica) za njegovo žensko šolo z internatom v samostanu Disentis (Švica). Od 419 predstavljenih projektov si je žirija ogledala 134 zgradb in nagradila 31 projektov. Slovesna podelitev nagrad bo 22. septembra 2006 v Sextnu (Italija). Priključena bo simpoziju na temo »Zgradbe v Alpah«.

<http://www.sextenkultur.org> (nem/ita)

CIPRA: »Resolucija o varstvu podnebja«

CIPRA, Mednarodna komisija za varstvo Alp, je na svoji skupščini delegatov 18. maja v Bad Hindelangu (Nemčija) sprejela resolucijo »Varstvo podnebja in strategije prilagajanja podnebnim spremembam«. V njej se CIPRA obrača na Evropsko unijo, telesa Alpske konvencije, alpske države ter vse vladne in nevladne oblastnike, naj okrepijo svoja prizadevanja za varstvo podnebja in pripravijo sonaravne strategije za obvladovanje vedno hujših posledic podnebnih sprememb.

Download at: <http://www.cipra.org> (nem/fra/ita/slo)

Italija: Prvi koraki k energijsko učinkovitim zgradbam

V Italiji narašča pomen energijske učinkovitosti in varčevanja. Po provinci Bolzano, ki je v vsej Italiji vodilna pri energijski učinkovitosti,

so tudi druge gorske regije začele z izvajanjem predpisov EU o energijsko učinkovitim zgradbah. Okrožni odbor iz Piemonta je pred kratkim potrdil zakonski osnutek o energijski varčnih zgradbah, ki med drugim predvideva posebno overitev v sektorju za energijo. Tudi regija Aosta je sprejela statut, s katerim podpira obnovljive načine pridobivanja energije in tehnologije energetskega varčevanja.
http://www.consiglio.regione.vda.it/banche_dati/leggi_regolamenti/dettaglio_i.asp?pk_lr=3401 (ita)

(diamont-ov) koledar

Začetek junija: Eurac začne z raziskavo med župani o sonaravnem regionalnem razvoju (DP 8, projekt DIAMONT)

19.–20. junij 2006: Predstavitve DIAMONTovih rezultatov med sestankom na vrhu za območje Alp v Stresi (Italija).

12.–13. avgust 2006: Prireditve »Ogenj preko Alp« s poudarkom na temi »Rizična obrobja v prihodnosti«.

Poletje in jesen 2006: Možna udeležba v »Projektu gorskih gozdov (Bergwaldprojekt)«; informacije na voljo na www.alpenverein.at ali na www.bergwaldprojekt.de

19.–21. september 2006: 33. srečanje stalnega odbora Alpske konvencije v Innsbrucku/Avstrija

4. obračunsko obdobje projekta DIAMONT: od 1. marca 2006 do 31. avgusta 2006

spletna stran

Na DIAMONTovi spletni strani so na voljo informacije o strukturi projekta, partnerskih organizacijah, časovnem razporedu in stanju zadevnih delovnih paketov.

<http://diamont.uibk.ac.at>

kontaktne osebe za informacije

Vodilni partner in odgovorna ustanova:

Univerza v Innsbrucku, Inštitut za geografijo
Innrain 52, A-6020 Innsbruck

Kontaktne osebe:

univ. prof. dr. Axel Borsdorf
Tel: 0043-(0)512-507-5400
E-pošta: Axel.Borsdorf@uibk.ac.at

dipl. biol. Sigrun Lange
Tel: 0043-(0)512.507.5413
E-pošta: Sigrun.Lange@uibk.ac.at

Znanstveni vodja projekta:

univ. prof. dr. Ulrike Tappeiner
Tel: 0043-(0)512-507-5923
E-pošta: Ulrike.Tappeiner@uibk.ac.at

dr. Erich Tasser
Tel: 0043-(0)512-507-5978
E-pošta: Erich.Tasser@eurac.edu

dipl.geogr. Christina Seidl (EURAC)
Tel: 0039-0471-055-319
E-pošta: Christina.Seidl@eurac.edu



Co-financed by EU - Interreg IIIB, Alpine Space